

By & folk

Journalist: PÅL ENGESÆTER

BT bringer gjerne minneord, jubilentomtaler og lignende. Teksten bør ikke overstige 2000 tegn.

Kontakt: E-post: folk@bt.no eller telefon 5609 5500.

Runde dager: Dersom du har rund dag, 50 år eller eldre i denne eller neste måned, og ikke ønsker navnet ditt på listen, kan du reservere deg på bt.no/jubilant senest fire virkedager før.

Mange ville rive disse bygningene. Bygg vi dag ser på som ikoner i Bergen.

Tenk deg Bergen uten disse byggene

Du kan blant annet takke Fortidsminneforeningen for at disse bygningene i Bergen ikke er revet.

Pål Engesæter
pal.engesaeater@bt.no

Iver Daaland Åse (foto)
iver.daaland.ase@schibsted.com

Det var mange som ville rive Bryggen og Kjøttbasaren i Ber-

gen. Stadsporten, Bergens Kreditbank og Fløirestauranten var det vedtatt å rive. Fortidsminneforeningen har hatt minst en finger med i arbeidet for å verne dem.

– Vi skal ikke ta æren for alt

som ikke er revet i Bergen, men vi har vært med i kampen for å bevare kulturminnene. Synet på hva som er verdt å ta vare på har endret seg. Tenk på Bryggen, den ville jo de fleste bergensere rive for bare seksti år siden, sier Lars-Jørgen Dahl som er styreleder i Fortidsminneforeningen Hordaland.

– Jeg får si som tidligere riksantikvar Stephan Tschudi-Madsen sa «ettertiden vil alltid gi oss rett».

Vi møter Lars-Jørgen Dahl i Stranges Stiftelse på Klosteret. Der holder Fortidsminneforeningen i Hordaland hus, og de fyller 150 år i år.

Bygningen er fra 1751 og nærmer seg en fredning. Her var helt frem til 1972 et fattighus for kvinner.

Fortidsminneforeningen har i dag tre lokallag; Bergen, Bjørnafjorden – og Lysøens Venner. De arbeider for å skape flere lokallag, mellom annet på Voss og i Hardanger.

Startet med Håkonshallen

I 1870-årene ble den nyetablerte Bergensavdelingen faglig ansvarlig for restaureringen av Håkons-

hallen. Frem til da var hallen brukt som et militært kornmagasin. Maleren J.C. Dahl var en av drivkreftene bak foreningen og også etablering av kulturminnevernet generelt.

– J.C. Dahl er gravlagt på St. Jacobs Kirkegård like ved Stadsporten. Formannskapet vedtok faktisk å rive Stadsporten, men det ble heldigvis stoppet engasjerte kulturminnevernere, forteller Dahl.

Stavkirker og oldtid

Foreningen til Norske Fortidsminnesmerkers Bevaring ble stiftet i 1844 av en gjeng norske kunstnere. De hadde på studieturer i bygder og dalfører «oppdaget» den norske kulturarven. De ville gjøre folk delaktige i sine oppdagelser og samtidig skape et forum for vern av vår fortid. De oppdaget at stavkirker forfalt og ble revet i fremskrittets ånd, mens gjenstander fra middelalderen gikk tapt. Derfor ble oldtiden og middelalderen prioritert i de første femti årene av foreningens virke.

Da fem arkeologiske museer ble opprettet mot slutten av århundret, var ansvaret for oldti-

dens kulturminner formelt plassert. Etter dette ble vern av bygningsarven foreningens fremste arbeidsoppgave.

Det var fortidsminneforeningen som presset frem riksantikvarembetet i 1912, og de oppgaver som i dag ligger på Byantikvaren i Bergen sitt bord, var det avdelingens antikvariske utvalg som tidligere utførte.

Reddet av foreningen

Lars-Jørgen Dahl gir oss to eksempler fra hva de har fått vernet i nyere tid i Bergen. Det ene er Bergens Kreditbanks bygning på Vågsallmenningen. Kanskje bedre kjent som Banco Rotto.

– Det var vedtatt en reguleringsplan som innebar riving av bygget. Fortidsminneforeningen klagde på vedtaket i 1984. Det førte til at Miljøverndepartementet ga foreningen medhold, og det endte med at Riksantikvaren fredet bygningen i 1986, forteller Dahl.

I 1984 vedtok bystyret å rive Fløyen Folkerestaurant. Arkitektforeningen og Fortidsminneforeningen samarbeidet mot rivingen, og bygningen ble reddet.

En kvinnes motstand er ikke alltid et bevis på hennes dydighet. Den kan like ofte være et bevis på hennes erfaring.

Ninon de Lenclos, fransk sosietetsskjønnhet og kurtisane

Demonstrasjon for riving av Bryggen trolig i 1956. Tre av fire bergensere mente at «skrammelet» måtte rives i en BT-gallup i 1958.

UKJENT / RIKSANTIKVAREN

– Det bør være til ettertanke, for politikere på alle plan, både lokalt og nasjonalt. Husk at politikere kommer og går, mens Fortidsminneforeningen består, sier Dahl.

Vil ha bygningsvernssenter

Han understreker at de tror på vern gjennom bruk.

– Vi ønsker ikke at husene skal stå tomme, men brukes til nye funksjoner. Vår rolle i dag er som en vaktbikkje mot spekulasjon i forfall. Folk som bevisst lar vernede hus forfalle, slik at de kan bygge nytt.

Fortidsminneforeningen arbeider sammen med andre, for å etablere et bygningsvernssenter på Vestlandet.

– Der kan vi samle viktig kunnskap om tradisjonshåndverk, både om materialer og teknikker,

slik at denne ikke går tapt. Der kan eiere av verneverdige hus få gode og trygge råd som for eksempel vindusrestaurering og linoljemaling, sier Dahl.

Eier Lysøen

Foreningen eier hele 43 eiendommer. Mellom dem er Tårnforten på Nonneseter, Finnesloftet og to andre eiendommer på Voss, Moster gamle kyrkje og Holdus gamle kyrkje i Bjørnafjorden.

De eier også Lysøen. Den fikk avdelingen i gave fra Ole Bulls barnebarn, Cylvea Bull Curtis i 1973.

Og det hele startet i Bergen med restaureringen av Håkonshallen. Og naturlig nok er det der Fortidsminneforeningen i Hordaland lørdag skal feire 150 års jubileet sitt.

Fortidsminneforeningen i Hordaland holder til i Stranges Stiftelse på Klostret.

Stranges Stiftelse ble opprettet i 1609 av rådmann Strange Jørgensen. Inne i dette huset som ble oppført i 1751, er det en oppholdssal i første etasje, omrammet av gallerier med dører inn til små sovekamre på begge sider.

JUBILANTER

90

Klara Aakre
5283 Fotlandsvåg
Kirsten Irene Bøyum
5470 Rosendal
Sigrud Sara Lofthus
5610 Øystese
Björg P Sekse 5777 Grimo
Aud Tysse 5284 Tyssebotnen
Alis Maud Waage
5650 Tysse

80

Turid Heggertveit
5119 Ulset

70

Marit Almås
5410 Sagvåg
Bente Karin Anderssen
5258 Blomsterdalen
Anne-Kari Solberg
Dalsbotten 5743 Flåm
Wenche Doksæter
5089 Bergen
Hugo Wiers Eikanger
5913 Eikangervåg
Knut Hokstad
5225 Nesttun
Nina Malterud
5006 Bergen
Arvid Kåre Menes
5258 Blomsterdalen
Gunn Ellen Morsdal
5073 Bergen
Leif Møen
5704 Voss
Erich Hans Norbert Seidel 5260 Indre Arna
Herfinn Takle
5961 Brekke
van Thi Thu Truong
5055 Bergen
Atanasio Tzortzatos
5148 Fyllingsdalen

60

Per Erik Aadland
5357 Fjell
Grethe Algrøy
5363 Ågotnes
Torgeir Augestad
5620 Tørvikbygd
Mona Austrang
6741 Selje
Alf Eikevik 5116 Ulset
Jorunn Førre 5006 Bergen
Arne Grønhaug
5144 Fyllingsdalen
Elin Dalatun Lereng

6884 Øvre Årdal
Inger Marie Myking
5919 Frekhaug
Solfrid Anita Nilssen
5443 Bømlo
Geir Nordahl-Pedersen
5350 Brattholmen
Bente Vagstad Seime
6863 Leikanger
Sivagnanastharam
Sellethurai
6729 Kalvåg
Anne Skaansar 5053 Bergen
Gunnvor Sunde 6827 Breim
Ove Sørestrand 6947 Lavik
Gro Teigen 5460 Husnes
Arne Magnus Vabø
5019 Bergen
Håvard Vatna 5122 Morvik
Leif Kåre Våge 5008 Bergen
Ove Årdal
6843 Skei i Jølster
Erik Øyasæter 5200 Os

50

Torgeir Ekeland
5260 Indre Arna
Annette Fosse 6814 Førde
Vidar Holgersen
5173 Loddefjord
Nadia Kharbouch
5172 Loddefjord
Susan Marie Dagnell
Lotsberg 5101 Eidsvågneset
Rolf Magnus Mikalsen
5410 Sagvåg
Helge Erik Mæland
5705 Voss
Lise Riddergård
5034 Bergen
Trude Rosnes
5144 Fyllingsdalen
Snorre Ugelstad
6873 Marifjøra
Øystein Fonn Ullaland
6906 Florø
Tine Wahlstrøm
5072 Bergen

FØDSELSDAGER

I dag fyller The Shadows-gitarist Hank Marvin 80 år, olympisk mester på skøyter Kees Verkerk 79 år, tidl. kombinertløper Henning Weid 71 år, Microsoft-gründer Bill Gates 66 år, professor Anders Todal Jenssen 64 år, skuespiller Bjørn Willberg Andersen 62 år, tidl. landslagskeeper Erik Thorstvedt 59 år, skuespiller Julia Roberts 54 år, skuespiller Christian Skolmen 51 år, countryartist Brad Paisley 49 år, illustratørene Lars Magnus Aurtande og Tor Edvin Strøm er begge 48 år, og skuespiller Matt Smith fyller 39 år i dag.

NTB

JUBILANT 70 ÅR

NINA MALTERUD, Welhavens gate 55, 5006 Bergen, fyller 70 år i dag.

Malterud er født i Oslo og utdannet ved Statens håndverks- og kunstindustriskole, keramikk, 1971–74.

I 1975 etablerte hun seg på Frysja Kunstssenter og var aktiv i fagforeningen Norske Kunsthåndverkere (NK) og tidsskriftet Kunsthåndverk. For denne innsatsen fikk hun NKs ærespris i 2005.

I 1994 ble hun professor i keramikk ved Statens høyskole for kunsthåndverk og design i Bergen – fra 1996 Kunsthøgskolen i Bergen. Hun var 2002–10 rektor for kunsthøgskolen og styremedlem i det nasjonale Program for kunstnerisk utviklingsarbeid.

Hun har senere arbeidet med fagpolitiske saker for kunsthøgskolene i Oslo og Bergen og var medvirkende i etableringen av nytt Fakultet for kunst, musikk og design ved Universitetet i Bergen i 2017, hvor hun arbeidet som seniorrådgiver på deltid ut 2020.

Hun var særlig involvert i utviklingen av ny doktorgrad i kunstnerisk utviklingsarbeid. I årene som rektor var ikke eget kunstnerisk arbeid prioritert, men dette tok seg opp igjen fra 2012 med aktiv utstillingsvirksomhet.

Malterud arbeider nå mot en omfattende separatutstilling ved Kode kunstmuseer i Bergen i 2022.

NTB

DAGENS NAVN

Det er **Simon** og **Simen** som har navnedag i dag. En teori er at disse to navnene stammer fra det hebraiske sjimeon, som betyr «Gud er hørt» eller «en som lytter».

NTB